

Laboratorium odnawialnych źródeł energii

Ćwiczenie nr 5

Temat: Badanie ogniw paliwowych.

Politechnika Gdańska
Wydział Fizyki Technicznej i Matematyki Stosowanej
Fizyka i technika konwersji energii
VI semestr

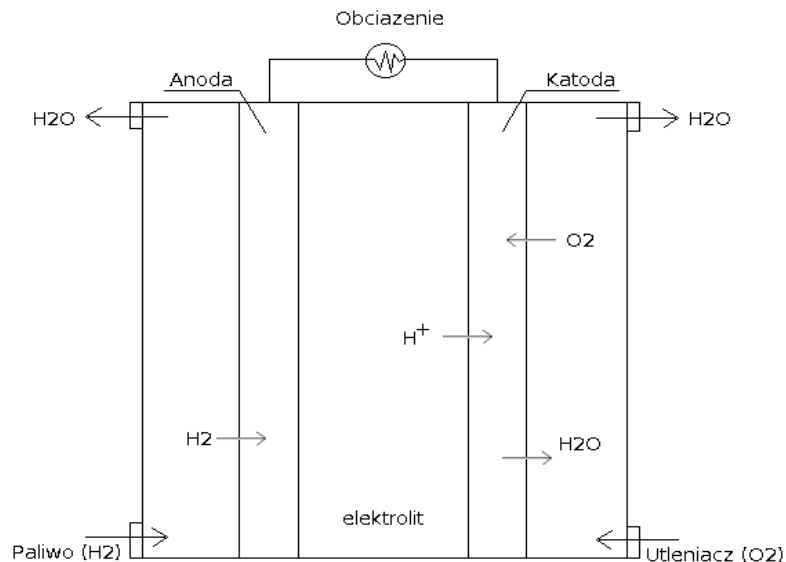
1. Wstęp.

Ogniwa paliwowe umożliwiają produkcję prądu elektrycznego w procesach podobnych do spalania, ale zachodzących izotermicznie i bez płomienia. Składają się one z anody, na której zachodzi utlenianie paliwa (przeważnie wodór, węgiel, metanol itp.) oraz katody, na której zachodzi redukcja utleniacza (tlenu lub chloru). W reakcji tej nie wydziela się ciepło, nie obowiązuje tu zatem II zasada termodynamiki, a co za tym idzie - sprawność teoretyczna ogniwa może być większa od sprawności teoretycznego obiegu Carnota (63%) i w ogniwach paliwowych dochodzi do 75%.

W zależności od rodzaju elektrolitu wyróżnia się następujące ogniwa paliwowe:

- polimerowe (PEFC) $t = 80\text{stC}$, $P = 1\text{kW}$;
- alkaliczne (AFC) $t = 100\text{stC}$, $P = 1.5\text{kW}$, elektrolit -KOH ;
- kwasowe (PAFC) $t = 200\text{stC}$, elektrolit - H_3PO_4 , stosowane na skalę przemysłową w elektrowniach;
- węglanowe (MCFC) $t = 650\text{stC}$, elektrolitem są tu ciekłe węglowodany oraz Li_2O_3 i K_2CO_3 , również stosowane w elektrowniach;
- tlenkowe (SOFC) $t = 1000\text{stC}$ z utleniaczem ZrO_2 .

W przeprowadzonym ćwiczeniu badano ogniwo polimerowe. Elektrolitem w takim ogniwie jest membrana ze spolimeryzowanego fluorkowanego kwasu sulfonowego pokryta porowatą platyną (katalizator). Elektrody stanowią dwie kartki grafitowanego papieru teflonowane na zewnątrz. Całość jest sprasowana pod ciśnieniem w podwyższonej temperaturze i ma grubość 1mm. Kanalikami w elektrodach poprowadzone są substraty i czynnik chłodzący, a odprowadzana woda. Schematycznie budowę takiego ogniwa przedstawia poniższy rysunek.

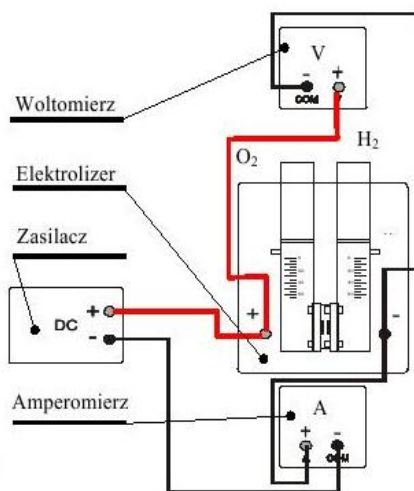

2. Przebieg ćwiczenia, wyniki pomiarów oraz wykresy.

Ćwiczenie polegało na wykonaniu trzech doświadczeń:

- Wyznaczanie krzywej charakterystyki elektrolizera;
- Określenie wydajności produkcji wodoru;
- Wyznaczenie charakterystyki ogniw paliwowych w połączeniu równoległym.

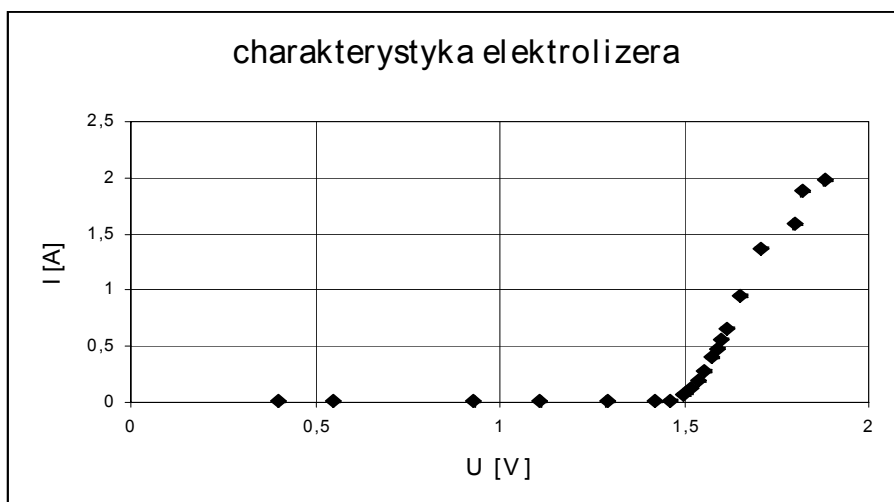
ad a) Pomiar wykonano na stanowisku, którego schemat przedstawia poniższy rysunek:

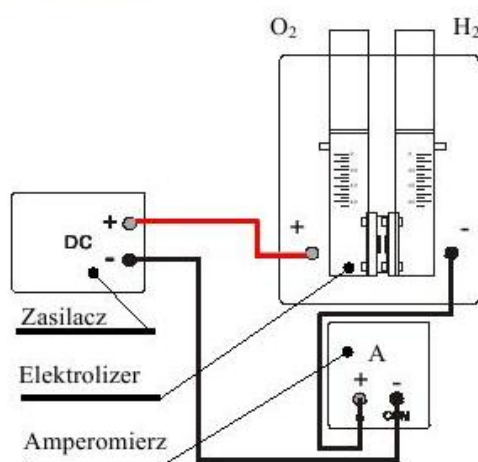
Pomiar polegał na zebraniu wartości prądu płynącego w obwodzie w zależności od napięcia podawanego z zasilacza. Wyniki pomiaru przedstawia poniższa tabela:

Lp	T [s]	U [V]	I [A]
1	0	0,4	0,01
2	5	0,55	0,01
3	10	0,93	0,01
4	15	1,11	0,01
5	20	1,29	0,01
6	25	1,42	0,01
7	30	1,46	0,02
8	35	1,497	0,07
9	40	1,52	0,13
10	45	1,537	0,19
11	50	1,555	0,28
12	55	1,576	0,4
13	60	1,588	0,48
14	65	1,6	0,56
15	70	1,614	0,66
16	75	1,65	0,95
17	80	1,707	1,37
18	85	1,798	1,59
19	90	1,818	1,88
20	95	1,88	1,98

Poniżej przedstawiono charakterystykę elektrolizera, czyli wykres zależności prądu od napięcia.

ad b) Schemat stanowiska pomiarowego przedstawia poniższy rysunek:

Pomiar polegał na przeprowadzeniu elektrolizy wody, w wyniku czego w jednym z cylindrów wydzieliał się wodór. Pomiary przeprowadzono dla trzech różnych, stałych nastaw prądu. Wyniki pomiarów przedstawiono w tabeli poniżej:

T [s]	V [ml]	m [mg]	k [mg/C]
15	1	0,134996	0,010587920
30	2	0,179995	0,007058613
45	2,5	0,269992	0,007058613
60	3	0,314991	0,006176287
75	4	0,359989	0,005646891
90	4,5	0,494985	0,006470396
I = 0,66		A	

T [s]	V [ml]	m [mg]	k [mg/C]
15	1,5	0,179994643	0,012631203
30	2	0,269991964	0,009473402
45	3	0,314990625	0,007368202
60	3,5	0,404987946	0,007105052
75	4	0,449986607	0,006315602
90	5,5	0,539983929	0,006315602
I = 0,85		A	

T [s]	V [ml]	m [mg]	k [mg/C]
15	2	0,089997321	0,009090639
30	3	0,179994643	0,009090639
45	3,5	0,224993304	0,007575532
60	4,5	0,269991964	0,006817979
75	5	0,359989286	0,007272511
90	6	0,404987946	0,006817979
I = 0,95		A	

W powyższych tabelach masy wydzielonego wodoru obliczono ze wzoru:

$$m = \frac{V}{V_n} \cdot \mu = \frac{V}{22,4 \text{ dm}^3} \cdot 1,00797 \frac{\text{g}}{\text{mol}} \quad [\text{mg}] ;$$

$$\text{natomiast równoważniki elektrochemiczne: } k = \frac{m}{I \cdot t} \quad [\text{mg/C}]$$

Niepewności standardowe poszczególnych wielkości:

$$St = \sqrt{\frac{1}{3}\Delta e^2 + \frac{1}{3}\Delta w^2} \quad \text{gdzie: } \Delta e = 1 \text{ s} - \text{niepewność eksperymentatora, } \Delta w = 1 \text{ s} - \text{niepewność wzorcowania. } St = 0,82 \text{ s.}$$

$$Sv = \sqrt{\frac{1}{3}\Delta e^2 + \frac{1}{3}\Delta w^2} \quad \Delta e = 0,1 \text{ dm}^3; \Delta w = 0,1 \text{ dm}^3 \quad Sv = 0,0816 \text{ dm}^3$$

$$SI = \sqrt{\frac{1}{3}\Delta e^2 + \frac{1}{3}\Delta w^2} \quad \Delta e = 0,01 \text{ A}; \Delta w = 0,01 \text{ A} \quad SI = 0,008 \text{ A}$$

Niepewność standardowa masy jako niepewność wielkości złożonej:

$$Sm = \sqrt{\mu Sv^2} = 0,08 \text{ mg}$$

Niepewność standardowa równoważnika elektrochemicznego:

$$Sk1 = \sqrt{\left(\frac{Sm}{I \cdot t}\right)^2 + \left(\frac{SI \cdot m}{I^2 \cdot t}\right)^2 + \left(\frac{St \cdot m}{I \cdot t^2}\right)^2} = 0,000811 \text{ mg/C};$$

$$Sk2 = 0,000633 \text{ mg/C}$$

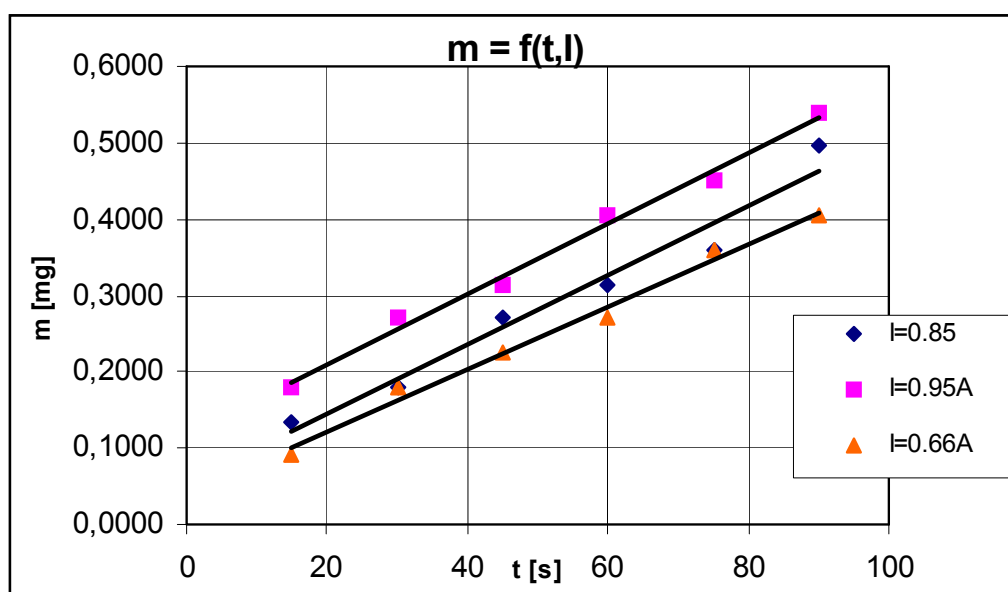
$$Sk3 = 0,000562 \text{ mg/C}$$

Po porównaniu z wartościami teoretycznymi stwierdzamy, że tylko pierwsze wartości k w poszczególnych tabelach są wyznaczone poprawnie. Jest to efektem nie szczelności instalacji względem gazowego wodoru, który jest najmniejszym z pierwiastków, a co za tym idzie – najtrudniej zbudować zbiorniki itp, które byłyby w tym przypadku szczelne. Z tego powodu objętości odczytywane w dalszym ciągu każdej z elektroliz są zaniżone, co powoduje otrzymywanie zaniżonych wyników. Dlatego też niepewności standardowe k policzone zostały tylko dla pierwszych przypadków w każdej z tabel.

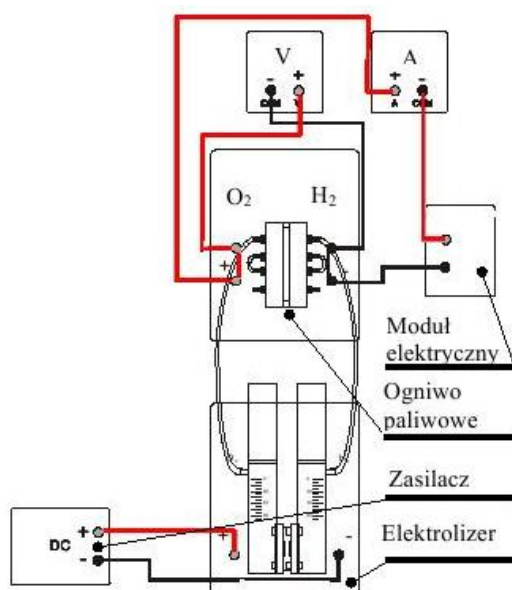
Średnia wartość równoważnika elektrochemicznego wynosi :

$$k = \frac{0,01058792 + 0,012631203 + 0,009090639}{3} = 0,0107699 \text{ mg/C}$$

Poniżej przedstawiono wykres zależności masy wydzielonego wodoru od czasu oraz prądu:

ad c) Pomiary przeprowadzono na stanowisku przedstawionym na poniższym rysunku:

Wartości oporu podłączonego do ogniwa zmieniano co 10 sekund odczytując dla każdej z nastaw wartości napięcia i prądu w obwodzie. Wyniki pomiarów przedstawiono poniżej:

R [Ω]	U [V]	I [A]	N [W]	R[Ω]
0,00	0,930	0,330	0,307	2,818182
0,30	0,206	0,440	0,091	0,468182
0,50	0,262	0,390	0,102	0,671795
1,00	0,362	0,310	0,112	1,167742
2,00	0,478	0,220	0,105	2,172727
3,00	0,542	0,170	0,092	3,188235
5,00	0,613	0,120	0,074	5,108333
10,00	0,688	0,070	0,048	9,828571

20,00	0,738	0,030	0,022	24,6
50,00	0,779	0,010	0,008	77,9
100,00	0,794	0,000	0,000	inf

W celu weryfikacji otrzymanych wartości obliczono wartości oporu z prawa Ohma, wyniki tych obliczeń umieszczono w ostatniej kolumnie powyższej tabeli.

Niepewności standardowe:

- rezystancji: $SR = \sqrt{\frac{1}{3}\Delta e^2 + \frac{1}{3}\Delta w^2}$; niepewność eksperymentatora: $\Delta e = 0,01\Omega$, niepewność wzorcowania: $\Delta w = 0,01\Omega$.
 $SR = 0,008\Omega$.
- prądu: $SI = \sqrt{\frac{1}{3}\Delta e^2 + \frac{1}{3}\Delta w^2}$ $\Delta e = 0,01A$; $\Delta w = 0,01A$ $SI = 0,008A$;
- napięcia: $SU = \sqrt{\frac{1}{3}\Delta e^2 + \frac{1}{3}\Delta w^2}$ $\Delta e = 0,01V$; $\Delta w = 0,01V$; $SU = 0,008V$.
- mocy jako niepewność wielkości złożonej: $SN = \sqrt{(I*Su)^2 + (U*Si)^2} = 0,00789W$ (jest to wartość maksymalna spośród uzyskanych).

3. Wnioski

Niespójność otrzymanych wartości równoważnika elektrochemicznego wodoru skomentowano wcześniej.

W ostatnim punkcie ćwiczenia widać wyraźnie zależność mocy ogniwa od rezystancji obciążenia – im wyższa rezystancja, tym mniejszy prąd przez nią płynie, co w związku z zależnością mocy od kwadratu prądu powoduje spadek mocy. Aby zwiększyć moc ogniwa, a tym samym podnieść wartość rezystancji granicznej, dla której w obwodzie płynie jeszcze prąd należy zwiększyć powierzchnię ogniwa, co pociągnie ze sobą generację większego napięcia na zaciskach ogniwa.